

SEYYİD MUHAMMED KADRİ
HAZİN HAŞİMÎ

-Hayatı, Tarikatı ve Düşüncesi-

Mesut YİĞİT

Kitabe Yayınları: 24

Seyyid Muhammed Kadri Hazîn Haşimî
Hayatı, Tarikatı ve Düşüncesi

Mesut YİĞİT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Ocak 2022
2. Baskı (Genişletilmiş): Mayıs 2022

ISBN: 978-605-71252-6-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

SEYYİD MUHAMMED KADRİ
HAZİN HAŞİMÎ

-Hayatı, Tarikatı ve Düşüncesi-

Mesut YİĞİT

Ankara 2022

*Hazreti Şeyh Seyyid Hazîn'in Yegâne Mümessili
Aziz Mürşidim Şeyh Muhammed Bakır Haşimî Hazretlerine
İthafen...*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	10
ÖN SÖZ	11
GİRİŞ	15

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEYH SEYYİD MUHAMMED KADRÎ HAZÎN HAŞİMÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE TASAVVUF ÇEVRESİ	25
1. HAYATI	25
1.1. Adı, Ailesi	25
1.2. Tahsil Hayatı ve Çocukları	27
1.3. İntisabı	28
1.4. Tarikat Silsilesi	30
1.5. Vefatı	33
1.6. Halifeleri	36
1- Çelebi Süleyman Kaya	36
2- Cemal Doğramacı	37
3- Şeyh Mustafa (Benzer)	38
4- Şeyh Ömer Termilî	38
5- Şeyh Seyfullah Ensârî	38
6- Şeyh Abdurrahman Tillovî	39
7- Şeyh İbrahim Behmûrî	39
8- Şeyh Osman Tûrî	39
2. SEYYİD MUHAMMED KADRÎ HAZÎN'İN ŞÂHSİYETİ VE ESERLERİ	39
2.1. İlmî Şâhsiyeti	39
2.2. Edebî Şâhsiyeti	42
2.3. Tasavvufî Şâhsiyeti	46
2.4. Eserleri	58

İKİNCİ BÖLÜM

SEYYİD MUHAMMED KADRÎ HAZÎN HAŞİMÎ'NİN TARİKATI	59
1. NAKŞBENDİYYE-HÂLİDİYYE TARİKATININ HÜSÂMİYYE KOLU VE PÎRİ ŞÂH MUHAMMED ALİ HÜSÂMEDDİN ET-TAVÎLÎ	59
2. TAVÎLE "MERKEZ DERGÂHI'NİN" POSTNİŞİNLERİ	83
2.1. Şeyh Osman Sirâceddîn-i Evvel et-Tavîlî	83

2.2. Şeyh Muhammed Bahâeddîn-i Evvel et-Tavîlî -----	90
2.3. Şeyh (Şâh-Pîr) Muhammed Ali Hüsâmeddîn-i Evvel et-Tavîlî	96
2.4. Şeyh Muhammed Bahâeddîn-i Sâni et-Tavîlî -----	96
2.5. Şeyh Ahmed Nûreddîn el-Hüsâmî -----	101
2.6. Şeyh Muhammed Ali Hüsâmeddîn-i Sâni -----	108
3. CİZRE -HÜSÂMİYYE- DERGÂHI POSTNİŞİNLERİ -----	108
3.1. Şeyh Muhammed Saîd Seyfeddîn (Şeyh-i Meczûb) -----	109
3.2. Şeyh Seyyid Muhammed Kadri Hâşimî -----	114
3.3. Şeyh Muhammed Nesim Hâşimî -----	114
3.4. Şeyh Muhammed Bahir Hâşimî -----	118
3.5. Şeyh Muhammed Bakır Hâşimî -----	122
Tavîle ve Cizre Dergâhlarının Postnişinlerinin Tablosu: -----	122
ÖNEMLİ BİR İKAZ -----	124
4. HÜSÂMİYYE YOLUNA İNTİSAP ÂDÂBI VE İCRA EDİLEN HATME	
USÛLLERİ -----	127
4.1. Hüsâmiyye'de İntisap Âdâbı -----	127
4.2. Hüsâmiyye'de Hatm-i Şerif Usulleri -----	128
a- Rabbânî Hatme -----	129
b- Hâcegân Hatmesi -----	129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEYYİD MUHAMMED KADRİ HAZİN'İN ŞİİRLERİNDE TASAVVUFÎ

KAVRAMLAR -----	131
1. İBADET VE AHLÂKA DAİR KAVRAMLAR -----	132
1.1. Fakr/Fakir -----	132
1.2. Hamd -----	135
1.3. İhlâs -----	135
1.4. Rıza -----	136
1.5. Sabır -----	138
1.6. Sıdk -----	139
1.7. Takva -----	141
1.8. Tevbe -----	142
1.9. Zikir -----	143
1.10. Zühd/Zâhid -----	146
2. SEYR U SÛLÛKA DAİR KAVRAMLAR -----	148
2.1. Hayret -----	148
2.2. Kalb -----	150
2.3. Kâse -----	155

2.4. Mürşid	157
2.5. Sülûk	160
2.6. Velî/Evliyâ	163
2.7. Sohbet	167
3. KALBÎ VE VİCDANÎ OLANLAR	171
3.1. Aşk	171
3.2. Muhabbet/Hubb/Habîb	175
3.3. Fenâ Fillâh/ Bekâ Billâh	178
3.4. Havf ve Recâ	181
3.5. Cezbe	183
3.6. Şevk	185
4. MARİFET VE BİLGİ KAVRAMLARI	187
4.1. Feth	187
4.2. Feyz	188
4.3. Havâtır	190
4.4. Keşf	190
4.5. Nefis	192
4.6. Sır	193
4.7. Şühûd	195
4.8. Tecellî	195
4.9. Vâridât	196
5. TARİKAT İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	197
5.1. Nazar	197
5.2. Makâm, Hal	198
5.3. Münkîr	200
5.4. İrşâd	201
6. DİĞER TASAVVUFÎ KAVRAMLAR	202
6.1. Ehl-i Beyt	202
6.2. Abd	205
6.3. Vefâ	206
6.4. Ceres	206
6.5. Câm	208
SONUÇ	209
KAYNAKÇA	213
DİZİN	219

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselam
b.	: bin, ibn
Bkz.	: Bakınız
byy.	: Basım Yeri yok
c.c.	: Celle celâluh
Çev.	: Çeviren
DİA.	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
Haz:	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı
km.	: Kilometre
nşr.	: Neşreden
r.a.	: Radıyallâhu Anh
s.a.s.	: Sallallâhu Aleyhi Vesellem
thk.	: Tahkik eden
ts.	: Tarihsiz
v.	: Vefat Tarihi
vd.	: ve diğerleri
yy.	: Yayınevi yok

ÖN SÖZ

Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî hazretleri (k.s.), Hindistan’da Seyyid Abdullah Dehlevî hazretlerinden (k.s.) hilafet alıp tekrar memleketine gönderildikten sonra yaptığı irşad faaliyetleri büyük bir hüsn-ü kabul görmüş, Nakşibendiyye tarikatı kendisinden sonra Hâlidiyye olarak anılmıştır. Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî hazretlerinin bazı mânevi işaretler sonucu terbiyesine aldığı Tavîleli Şeyh Osman Sirâceddîn hazretlerine (k.s.) icâzet vermiş, böylece ondan hilafet alan ilk zât Şeyh Osman Sirâceddîn (k.s.) olmuştur. Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî (k.s.), çok değer verdiği ve “Fakih Osman” olarak çağırdığı büyük âlim Şeyh Osman Sirâceddîn’in (k.s.) kendi yolunun varisi olduğuna işaret etmek üzere “Hâlid renc-i hurde, Osman genci burde.”, “Hâlid zahmet çekti, Osman hazineyi kaptı, götürdü.” sözünü söylemiştir. Tavîle’de merkez medrese ve tekkesini kuran Şeyh Osman Sirâceddîn (k.s.), Hâlidiyye’nin yayılmasında çok büyük gayretler göstermiş; Irak, Anadolu ve İran’da önemli bir nüfuza sahip olmuştur. Özellikle İran’da Şîî yayılmacılığının önüne geçmiş ve Ehl-i Sünnet’in korunmasında ciddi bir gayret sarf etmiştir. Hatta irşad faaliyetleri Şîîleri de etkisi altına almış, Ehl-i Sünnet akidesini benimseyen ve sonradan halifeleri arasına girenleri de olmuştur.

Bu çalışmanın bir kısmını oluşturan Hüsâmiyye yolu, Şeyh Osman Sirâceddîn hazretlerinin (k.s.) torunu Şâh Muhammed Ali Hüsâmeddîn et-Tavîlî hazretlerine nisbetle mezkûr ismi almıştır. Şâh-ı Pîr olarak şöhret bulan Şeyh Muhammed Ali Hüsâmeddîn et-Tavîlî hazretleri (k.s.), 1881

yılında babasının vefatından sonra postnişin olmuş, Nakşî-Hâlidî koldan neşet eden yolu revaç bularak geniş alanları etkisi altına almıştır. İrşada başladıktan sonra şöhreti kısa bir sürede etrafa yayılmış, dünyanın birçok ülkesinden hemen hemen her kavimden insanlar ona mürid olmak için dergâhına akın etmiştir. Ona müracaat eden bu kitlenin arasında devrin meşhur âlimleri de bulunmuştur. Başta Irak, İran, Türkiye, Suriye, Suudi Arabistan, Mısır, Libya, Sudan, Hindistan, Pakistan, Rusya ve Çin gibi devletlerde bulunan halifeleri vasıtasıyla Hüsâmiyye, büyük kitlelere hitap etmiştir. Şeyh Muhammed Ali Hüsâmeddîn hazretleri, Türkiye’de birçok kişiye hilafet vermiş, halifeleri arasında Seyyid Muhammed Kadri Hazîn hazretleri (k.s.), Şeyh Said Seyfeddîn hazretleri (k.s.), Şeyh İsmail hazretleri (k.s.), Şeyh Abdülaziz hazretleri (k.s.) Şeyh Alaaddîn Fersâfi hazretleri (k.s.) gibi meşhur zâtlar bulunmuştur. Ancak onun yolunu Türkiye’de geniş ölçekte yayan, çok sevdiği baş halifesi Seyyid Muhammed Kadri Hazîn hazretleri olmuştur.

Çalışmanın ikinci ve ağırlıklı kısmını oluşturan Seyyid Muhammed Kadri Hazîn Hâşimî (k.s.); önemli bir âlim, mutasavvif ve şâirdir. Anadolu’nun ilim merkezlerinden Cizre’de 1900 ile 1961 yılları arasında yaşamıştır. Ülkemizin, İslâm âleminin fikrî ve askerî saldırılara maruz kaldığı, önemli değişimlerin yaşandığı, fevkalâde merhalelerden geçildiği bir dönemi müşâhede etmiştir. Toplumsal yaralara merhem olmaya çalışmış, halkı bilinçlendirmeye gayret etmiş, Sünnet-i seniyyeyi düstur edinerek onlara rehberlikte bulunmuştur. Yukarıda da zikredildiği gibi Nakşî-Hâlidî kolunun bir şubesi olan Hüsâmiyye yolunun en önde gelen halifesi olmuştur. Daha küçük yaşlarda başladığı ilim tahsilini döneminde Cizre’de âlim ve velilerin hocası olarak bilinen Molla Abdurrahman Hûserî hazretlerinin yanında icâzet alarak tamamlamıştır. Cizre’yi ve bölgeyi Hüsâmiyye ile ilk olarak

tanıştıran kâmil mürşid Şeyh Said Seyfeddîn hazretlerine (k.s.) intisap etmiştir. Ancak şeyhi, genç yaşlarda vefat edince Tavîle'ye giderek tarikat pîri Şâh Muhammed Ali Hüsâmeddîn hazretlerine (k.s.) bağlanmıştır. Tarikat pîri daha önce hiç kimseye göstermediği ilgiyi bu kabiliyetli müridine göstermiş, kendisine birkaç kez icâzet vermiş, en son icâzetinde ise onu baş halifesi olarak tayin etmiştir.

Şeyh hazretlerinin şiirleri ise onun tasavvufî düşüncesinin irdelenmesine konu olmuştur. Zâhirî ilimlere vukufiyeti yanında mânevî ilimlerde de zirve bir kişilik olan Şeyh hazretleri *Divan-ı İrfân* adlı eserinde Allah sevgisi, Peygamber aşkı, mürşide bağlılık ve seyr u sülûk mertebelerini dile getirmiştir.

Özetle bu çalışma bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tasavvuf hakkında ana hatlarıyla bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Şeyh hazretlerinin ilmî, edebî ve tasavvufî kişiliği ele alınmıştır. İkinci bölümde Nakşibendiyye tarikatının Hâliidiyye kolundan neşet eden Hüsâmiyye şubesi detaylı bir şekilde incelenmiş, Pîr Muhammed Ali Hüsâmeddîn hazretlerinin hayatı sunulmuştur. Ayrıca Tavîle merkez dergâhının postnişinlerinin ve Cizre dergâhının postnişinlerinin hayatına da yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Şeyh hazretlerinin tasavvufî düşüncesini ortaya koymak amacıyla şiirlerinde yer alan tasavvûfî mazmunlar ele alınmış, ilgili eserlere müracaat edilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Son olarak çalışmanın tüm aşamalarında kıymetli görüşleriyle, verdikleri bilgilerle önemli katkılar sunan herkese en içten şükranlarımı sunar, Yüce Allah'tan mükafatlarını almalarını dilerim. Başarım ancak Allah'tandır.